

Ninas siste år

Metoderapport
SKUP 2003

**Hver eneste dag dør i gjennomsnitt to norske kvinner av brystkreft.
Nina Borger Sørensen (43) ble én av dem.
Hun døde 14. mai 2003.**

- *Prosjekt: Ninas siste år*
- *Journalist: Randi Kristoffersen*
- *Publisert: Fredriksstad Blad; 19. oktober og 20. oktober 2003*
- *Redaksjon: Fredriksstad Blad, Boks 143, 1601 Fredrikstad (69 38 80 00)*
- *Journalistens adresse: chez Hege Dehli, 19 rue de Jouy, 75004 Paris
(har fødselspermisjon)*

Innledning:

Som helsejournalist hadde jeg lenge ønsket å få følge et døende menneske på nært hold. Alle skal dø. Og etter hvert er det stadig flere, og yngre, som dør av kreft. Likevel, det tabubelagte emnet er vanskelig å nærme seg, og jeg utsatte lenge min reportasjeidé. Inntil jeg endelig bestemte meg i april 2002.

Jeg gikk i gang med følgende målsetting: Å vise menneskene bak den skremmende kreftstatistikken. Den syke som lever med vissheten om at livet snart tar slutt, men også de pårørende og hjelpeapparatet rundt pasienten.

Dette handler ikke om å grave i postjournaler, arkiver og dokumenter for å avsløre maktmisbruk. Det handler ikke om dype søk på internett eller utallige møter med hemmelige kilder. Det handler om å grave i et menneskes innerste tanker.

Slik startet arbeidet:

For å få innsyn i et annet menneskes tanker, håp og dødsangst startet jeg med å ta kontakt med Stein Gundersen, seksjonsoverlege ved Sykehuset Østfolds (SØ) kreftenhet. Jeg fortalte ham om mine planer. Han var positiv, men henviste til ”tjenestevei”. Før jeg tok kontakt med sykehusledelsen, ringte jeg Kreftforeningens kompetansesenter i Østfold, som sa seg villig til å være en faglig støttespiller i et slikt prosjekt. På dette tidspunktet spurte jeg også fotograf Geir A. Carlsson om han ville være med å følge en kreftsyk på vei mot døden.

Da dette var gjort, fortalte jeg avisledelsen om vårt prosjekt. Både redaktør og nyhetsredaktør ga klarsignal. Jeg tok da kontakt med sykehusledelsen gjennom informasjonssjefen.

I slutten av april 2002 startet Geir A. Carlsson og jeg vårt arbeide. Da traff vi sykehusledelsen og sykehuspresten til et avgjørende møte. Fra sykehusets side var det et ønske om å få vite hva vårt prosjekt gikk ut på. Fra vår side ble det lovet at pasienten vi eventuelt skulle følge ville bli behandlet med respekt. Sykehuspresten ville formidle kontakt. Vi ble ikke pålagt noen restriksjoner.

Sykehusprest Alf Kristian Bjørkli, som i flere år allerede hadde hatt kontakt med kreftsyke Nina Borger Sørensen, spurte om hun kunne tenke seg å la Fredriksstad Blad (FB) følge henne. Og uten betenkningstid sa hun ja. Hun og sykehuspresten ble likevel enige om å informere Ninas familie om forespørselen fra FB, før hun sa seg villig.

Onsdag 22. mai 2002 traff vi Nina for første gang. Vi avtalte at vi skulle møtes dagen etter og gi hverandre endelig svar. Den maidagen spurte Nina når saken om henne skulle på trykk. Jeg tror det var det verste spørsmålet jeg fikk under året med Nina. Jeg svarte: ”Det kommer jo an på utfallet. Men dersom det skulle gå riktig galt, så hadde vi tenkt å følge deg hele veien”. Nina så på oss og svarte: ”Ja, det er vel riktigst det, at dere følger meg til jeg dør – jeg kommer aldri til å lese det du skriver”. Også Ninas familie spurte tidlig i prosessen når reportasjen skulle på trykk, jeg svarte som til Nina, og de nikket.

Likevel, både Geir og jeg var usikre på om vi fikk følge Nina helt frem. Derfor var det viktig å opprette en god kontakt både med Nina og hennes familie. Men hvordan oppretter man kontakt med fremmede mennesker som vet at de skal dø, eller vet en av sine kjære skal dø? Alle hverdagslige ting blir uvesentligheter for dem. Nina og jeg fant likevel en felles plattform i det dagligdage. Vi snakket om shopping, moter og reiser – en lidenskap vi delte. Men vi hadde også samme syn på kirken og redselen for å bli begravet, for å nevne noe. I møtet med Nina handlet det om å gi av seg selv, uten å måtte gi de store betroelsene.

Prosjektet:

Fotograf Geir A. Carlsson og jeg fikk være med Nina på legebesøk, familiebegivenheter, oppturer, nedturer og dødsleie. Det vanskeligste med å følge en kreftsyk, er å aldri vite hvor god tid man har på seg til å få stilt de riktige spørsmålene. Noen ganger når vi traff Nina, trodde hun at hun skulle leve i 15 år til. Andre ganger mente hun at det nærmet seg slutten. Jeg følte imidlertid at det ble feil å ta kontakt med doktor Gundersen for å få anslått en tid. Nina og hennes familie ville merket dette på oss, og dermed ville avisen vært med å påvirke Ninas historie. Noe som absolutt ikke var meningen.

Fra første til siste møte med Nina skrev jeg ned notater i dagbokform. I første omgang for å ha struktur på det jeg visste ville bli et omfattende materiale. Tidlig i prosessen fant jeg ut at dette også var den løsningen som passet best når saken skulle presenteres. 34 datoer står nevnt på trykk, men til sammen har jeg notert 55. Vi var blant annet med Nina på familiebesøk, weekendtur i Sjøa, legekonsultasjoner, vi møttes for å spise lunsj, besøkte henne hjemme eller på sykehuset. De fleste gangene var fotograf Geir A. Carlsson med. Noen av disse datoene er også referater fra lengre telefonsamtaler.

I gjennomsnitt viser dagboken at jeg intervjuet Nina en gang per uke ett helt år. I tillegg til disse datoene kommer de såkalte ”koseprat-telefonene” mellom Nina og meg. Disse følte jeg var nødvendig fordi jeg som journalist ikke bare skulle bli forbundet med hennes ”mørke tanker” – og dermed etter hvert bli en pest og plage.

Dessuten hadde vi tett kontakt med hennes nære familie. Flere ganger møtte vi også dem uten at Nina var til stede. Og hennes søster Ellen og jeg snakket ofte på telefon. Også familien var det viktig å bli kjent med, slik at de hadde tillit til oss den dagen Nina eventuelt ikke lenger kunne redegjøre for seg. Fra da var vi avhengig av at de lot oss være med. Og vi ble godt kjent, den lille familien regnet oss inn i sin egen familie. Balansegangen ble derfor til tider vanskelig. Å ta frem blokken, eller enda verre for Carlsson å ta bilder, var ikke alltid like lett. Men vi hadde likevel en jobb å gjøre, en jobb familien etter hvert så på som meget verdifull. De hadde full tillit til oss. Det var også det som gjorde at vi bare én time etter Ninas død fikk komme inn til dem.

Etter begravelsen til Nina, ventet jeg tre måneder før jeg begynte å skrive. Både for å få det hele litt på avstand, men også fordi familien skulle få sørge i fred. Det er umulig i anslå hvor mye tid som ble brukt på prosjektet i løpet av året det pågikk. Mye arbeidstid, men også en del fritid gikk med. Men nyhetsredaktøren ga frie tøyler.

Kildevern:

Ordet kildevern fikk en annen betydning i Nina-saken. Alle mine kilder ga utrolig mye av seg selv i en svært tøff tid. Mitt problem var derfor aldri tilgang på informasjon, men hvordan bruke den etisk forsvarlig. Det ble nødvendig å beskytte Nina for ting hun ærlig fortalte om. Ting som i ettertid kunne såre familien. På slutten ble nemlig Nina fort irritert, en irritasjon som følger med kreften.

Nina og jeg gjorde aldri noen avtale om at jeg skulle si fra når vi var i en intervjusitasjon. Skulle det vært slik, ville det blitt meget vanskelig å være flue på veggen – i dette prosjektet var det en like viktig del å gjenfortelle samspillet mellom Nina og de pårørende, som selv å stille spørsmål. Noe av det Nina fortalte meg kunne aldri ha kommet på trykk. Men kun en gang sa hun fra; det får du ikke skrive.

Også Ninas pårørende måtte til tider beskyttes. I raseriet over å miste sin datter og storesøster ble det sagt mye. Men også her handlet det om balansegang. Derfor handlet det om å få noen av disse sitatene inn i en riktig ramme, for likevel å kunne prøve å fortelle om deres maktesløshet og frustrasjon.

Etter Ninas død møtte jeg både overlege Gundersen, Ninas kreftsykepleier og sykehuspresten til hvert sitt intervju der de fortalte om sitt forhold til Nina. Også Ninas syklubb møtte jeg da de skulle skrive nekrolog for sin kjære venninne fra russetiden.

Da jeg skulle starte skriveprosessen, og kort skulle fortelle om Ninas sykdomshistorie før vi traff henne, manglet jeg plutselig mange datoer og beskrivelser. Etter å ha ringt hennes gamle arbeidskolleger og venninner fikk jeg en nøyaktig prolog. Av disse personene, som hadde kjent Nina i mange år, fikk jeg en enda større innsikt i mennesket Nina.

Personlige erfaringer:

Da jeg ble kjent med Nina, visste jeg at hun skulle dø. For at jeg selv skulle klare å opptre profesjonelt laget jeg meg et ”sikkerhetsnett”. Her spilte daglig leder i Kreftforenings Kompetansesenter i Østfold, Heidi Skaara Brorson, en stor rolle. Hun fortalte hele tiden hva jeg kunne vente meg. Også sykehuspresten hadde jeg et par telefonsamtaler med. Og kolleger og avisledelse fulgte nøye med på utviklingen, og brydde seg. Størst hjelp var nok likevel galgenhumoren mellom fotografen og meg. Derfor klarte vi, hele tiden, å gjøre den jobben vi skulle gjøre.

Under Nina-prosjektet ble jeg gravid. Liv og død gikk plutselig hånd i hånd. Det ble på en måte litt urettferdig, at jeg bar ett nytt liv mens Nina skulle dø. Selv reagerte ikke Nina på dette, hun var mer bekymret over at jeg skulle droppe prosjektet. Jeg forsikret henne om at jeg ville følge henne selv om jeg hadde fødselspermisjon.

Etter hvert som magen min vokste, ble Nina sykere og sykere. Og jeg begynte å forberede meg på at en fødsel og død ville komme på samme tid. Nina døde en måned før jeg ble mor for første gang.

Avslutning:

Da skriveprosessen var ferdig, fikk både familie, sykehuspresten, kreftsykepleier, kreftforeningen og Ninas bestevenninne lese gjennom – uten å komme med innvendinger. At så mange leste gjennom ble for meg en trygghet om at Ninas historie ble riktig gjenfortalt. Hun hadde jo stolt hundre prosent på oss, og denne reportasjen ble hennes ettermæle. Familien fikk også se bildene vi skulle bruke. Fotograf Carlsson og jeg var aldri usikre på om vi ville bruke et bilde av Nina i kisten, familien hadde ingen innvendinger mot dette. Etter flere runder med redaktøren ble det slik. Både nyhetsredaktør og redaktør var involvert i

bildevalg og titler. Og samme dag som reportasjen sto på trykk, skrev redaktør Erling Omvik en kommentar om hvorfor avisen valgte å presentere en slik reportasje

Allerede da jeg startet på prosjektet, visste jeg at en slik reportasje ville støte mange av FBs lesere. Derfor ble det viktig for meg å ”være flue på veggen” slik at historien fortalte seg selv uten å bli svulstig. Mitt ønske var å få leserne til å forstå at Ninas historie er en del av livet. Og som doktor Gundersen sier; ”det går ikke an å legge lokk på virkeligheten”.

Det er vanskelig å måle hva en slik reportasje har fått av konsekvenser. Men som Nina sa første gang jeg møtte henne: ” Hvis jeg kan være til hjelp for andre som får kreft og deres nærmeste, så er jeg villig til å delta i prosjektet. Jeg skal jo gå den veien likevel!”

Fredriksstad Blad fikk usedvanlig mange tilbakemeldinger etter Nina-saken. De aller fleste var positive, og mente den var til ettertanke. Kanskje morgendagens kreftpasient gjør som Nina; nyter livet maksimalt så lenge hun kan, istedenfor å mure seg inne? Kanskje et par leger og noen sykepleiere som ikke tidligere har brydd seg om pårørende, klapper dem på skulderen neste gang de ser dem sitte ved sin kjæres sykeseng? Og kanskje de pårørende tar mot til seg og setter dagsorden før det er for sent å snakke om døden?

Jeg avslutter med utdrag av et leserinnlegg som en kreftsyk kvinne skrev til FB i kjølvannet av Nina-reportasjen: ”Jeg savner en større åpenhet på dette med å få kreft, det som handler om følelser, tanker, familie og døden, og ikke minst den psykiske delen av å bli rammet av kreft. Vi er noe mer en statistikk. Døden er vanskelig, smerte er vondt, tanker kan være vonde, med det gjør det lettere når vi står sammen, når vi åpner opp, slik Nina og hennes familie gjorde på en vakker måte”.

Paris 15. januar 2004, journalist Randi Kristoffersen